

Rapport

Theo flyttar - en
bok till barn i
familjehem

December 2014

Theo flyttar
December 2014

Utgivare: Socialförvaltningen strategiska enheten
Kontaktperson: Eva Lindström
Eva.maria.lindstrom@stockholm.se
Omslagsfoto: Caroline Roberts

Sammanfattning

”Theo flyttar” är en bok till barn som ska flytta till jour- och familjehem. Den riktar sig till de yngre placerade barnen och är barnets bok. Boken är framtagen och utgiven av socialförvaltningen och har arbetats fram i samarbete med stadsdelsförvaltningarnas familjehemsvård.

”Theo flyttar” belyser hur en familjehemsplacering kan gå till, vilka rättigheter barnet har och barns delaktighet vid en familjehemsplacering. Boken är tänkt att fungera som ett stöd i samtal med barnet om placeringen. Den ger bland annat information om att barnets ska ha en namngiven socialsekreterare som ska besöka barnet ofta och som barnet kan vända sig till om det inte känns bra. Boken belyser barnets bästa när det gäller att ha kontakt med närstående samt vikten av att få vara delaktig och kunna påverka sin situation i vardagen.

Socialförvaltningen har distribuerat 1400 böcker till stadsdelsförvaltningarnas familjehemsvård och till utredningsenheterna. Barnens socialsekreterare har delat ut ”Theo flyttar” till barnen i jour- och familjehem och de vuxna har läst och pratat med barnen om boken. Visningsexemplar har även delats ut till myndigheter och organisationer.

En utvärdering om vad barnen tycker om boken har genomförts under 2014. Ett 20-tal barn, de flesta i åldern 2-6 år, har framfört sina upplevelser och synpunkter via sina jour- och familjehemsföräldrar eller sin socialsekreterare.

I utvärderingen framkommer att ”Theo flyttar” har använts som ett stöd i samtal med barnen inför en familjehemsplacering och som en del i förberedelserna inför en omplacering från jourhem till familjehem samt vid uppföljningssamtal med barnen. Barnets rättigheter vid en placering beskrivs i boken på ett sätt som barnen förstår. ”Theo flyttar” har även fungerat bra för barn med ett annat modersmål än svenska.

Vidare framkommer att barnen har velat läsa boken ofta och att den blivit en kär ägodel och en favoritbok för flera av barnen. Igenkänningen har varit en viktig faktor för barnen och den har även stimulerat barnen till att ta upp svåra ämnen. I en del jour- och familjehem har de äldre barnen läst boken för de yngre barnen.

Utvärderingen visar att ”Theo flyttar” har tagits emot väl av barnen, socialsekreterare, familjehemsinspektörer, jour- och familjehemsföräldrar och att boken uppfyller målet att vara ett stöd i samtal med barnen om vad en placering kan innebära, barnets delaktighet och rättigheter.

Flera kommuner och organisationer har visat intresse för ”Theo flyttar” då den är den första i sitt slag som tagits fram.

Bakgrund

Mot bakgrund av stadens reviderade riktlinjer för familjehemsvård och ny lagstiftning 2013 påbörjade strategiska enheten vid socialförvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarnas familjehemsvård ett arbete med informationsmaterial till de yngre familjehemsplacerade barnen under hösten 2013. De yngsta barnen i jour- och familjehem saknade anpassat material som kunde beskriva deras rättigheter i samband med en placering.

I de reviderade riktlinjerna för familjehemsvård och i ny lagstiftning 2013 har vikten av att göra barn delaktiga genom att ge dem information och lyssna på barnets egna synpunkter tydliggjorts. Synen på barn som subjekt har förstärkts och behovet av att barn får information på ett sätt som de kan förstå har understrukits i lag och i familjehemsvårdens riktlinjer. I enlighet med FN:s barnkonvention ska alla barn som blir föremål för insatser enligt SoL och LVU informeras om sina rättigheter. Det innebär en ovillkorlig skyldighet för socialtjänsten att se till att barnet får information på ett sätt som barnet kan ta till sig utifrån ålder och mognad.

I 11 kap. 10 § SoL har barnets rätt till information förtydligats. ”När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes ställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och ställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad”.

Från och med den 1 januari 2013 infördes en ny bestämmelse i 6 kap. 7c § SoL med innebörden att en särskild socialsekreterare ska utses för barn och ungdomar som är placerade i familjehem. Syftet med bestämmelsen är att garantera att det under hela den tid vården pågår finns en särskild utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. En god och förtroendefull kontakt med

barnet är en förutsättning för att eventuella missförhållanden ska kunna uppdagas. En viktig förutsättning för att kunna skapa denna kontakt är att barnet vet vilken socialsekreterare som är ansvarig för kontakterna med just honom eller henne. Enligt Stockholms stads riktlinjer för familjehemsvård ska alla barn besökas minst fyra gånger per år av sin socialsekreterare.

En del i utvecklingsarbetet

Arbetet med boken ”Theo flyttar” är en del i det pågående utvecklings- och förbättringsarbete inom familjehemsvården som genomförs av strategiska enheten vid socialförvaltningen. De yngsta barnen i jour- och familjehem var i behov av anpassad information om sina rättigheter, vad det kan innebära att flytta till ett familjehem, hur det kan kännas och vad ett barn har rätt att förvänta sig vid en familjehemsplacering. Även barn med ett annat modersmål än svenska hade ett uttalat behov av information i illustrerad form med en enkel text. Förutom att barnen saknade informationsmaterial om sina rättigheter så saknade även jour- och familjehemsföräldrar, socialsekreterare och föräldrar ett enkelt material som kunde vägleda dem i samtalen med barnen om orsaken till placeringen, socialsekreterarens roll, barnets rättigheter och vikten av att bli lyssnad på och att få uttrycka sin mening.

Hur gick det till?

Texten i ”Theo flyttar” utgår från informationsbroschyren ”Till dig som bor i familjehem” som placerade ungdomar varit med och utformat samt stadens gällande riktlinjer. Arbetet med boken påbörjades 2013 och har skett i nära samverkan med illustratör och med representanter från stadens familjehemsvård och resursteam vid socialförvaltningen. Bilderna har illustrerats av Carolin Roberts som bland annat på uppdrag av Barnombudsmannen illustrerat Barnkonventionen.

Ett medvetet val av text

Citat från ”Theo flyttar” och varför denna text har valts:

”Hur packar man när man ska flytta? Nalle förstås och min favoritbok” Theo får information om att han ska flytta och han får vara med och planera vad han ska ta med sig. Han tar med sig det han tycker om (11 kap. 10 § SoL).

”Anna har förklarat för Theo varför han ska bo i ett familjehem. Theo vill fråga mer men inte idag. Han är för ledsen” Anna är barnets socialsekreterare (6 kap. 7c § SoL). Barnet har rätt till information om orsakerna till placeringen (11 kap. 10 § SoL) och om den planering som socialtjänsten har. Informationen ska anpassas efter barnets ålder och mognad (7 kap.1 § SOSFS 2012:11). Barnets socialsekreterare måste upprepa informationen och försäkra sig om att barnet har adekvat information. Socialsekreteraren heter Anna som var det vanligaste namnet bland familjehemsvårdens nittio handläggare vid den tidpunkten då text skrevs.

”Anna ska hälsa på ofta och vill att Theo ska berätta om något inte känns bra” I riktlinjer för familjehemsvård ska barnets socialsekreterare träffa barnet minst fyra gånger per år och noga följa vården. Det finns även en möjlighet att göra oanmälda besök i familjehemmet.

”Theo kommer att få träffa sin storasyster, ringa sin mamma och farfar” Umgänge med vårdnadshavare, syskon och nätverk måste planeras utifrån vad som är barnets bästa. I denna bedömning ingår barnets egna synpunkter som en viktig del. För långtidsplacerade barn kan det vara av stor vikt att träffa syskon och andra släktingar då åtskilliga annars riskerar att möta vuxenlivet utan kontakt med någon anhörig (6 kap. 7b § SoL, riktlinjer för familjehemsvård, forskning Sallnäs).

”På kvällen läser de en saga”, ”I morgon börjar Theo skolan och det ska bli kul. Forskning visar tydligt att samhällsvårdande barn går ut i livet med sämre skolunderbyggnad än jämnåriga vilket med stor sannolikhet är den största riskfaktorn för placerade barns livsmöjligheter. Barns tidiga läsförmåga har starka samband med alla former av framtida skolresultat. Det är extra viktigt för barn i familjehem att deras läsning stimuleras, till exempel genom att

någon vuxen läser för dem från tidig ålder. (Vinnerljung, Sallnäs, Tideman, Forsman)

”Theo flyttar” delas ut till barnen

Socialförvaltningen har distribuerat 1400 böcker till stadsdelsförvaltningarnas socialsekreterare inom familjehems- och utredningsenheterna under sommaren och hösten 2014.

Barnets socialsekreterare har delat ut ”Theo flyttar” till barnen och jour- och familjehemsföräldrar, syskon, fostersyskon och socialsekreterare har läst och pratat med barnen om ”Theo flyttar”.

Utöver distributionen till socialtjänsten har den även distribuerats till barnhälsovården och barnavårdscentraler. Andra verksamheter inom hälso- och sjukvården, Elevhälsan, Barnombudsmannen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting har fått visningsexemplar av ”Theo flyttar”. Boken har även lanserats under Almedalsveckan på Barnrättstorget 2014. Flera kommuner och organisationer har visat stort intresse för boken då den är den första sitt slag som tagits fram.

Vad tycker barnen om boken?

Under hösten 2014 har en utvärdering av ”Theo flyttar” genomförts. Ett 20-tal barn, de flesta i åldern 2-6 år, har framfört sina upplevelser och synpunkter på boken via sin socialsekreterare eller sina jour- och familjehemsföräldrar. Genom att intervjua de personer som läst boken tillsammans med barnet har det gått att få en bild över barnets synpunkter.

Boken har tagits emot väl av barn, socialsekreterare och familjehems- och jourhemsföräldrar. Många exemplar har blivit kära, personliga ägodelar för barnen som läses ofta och som gett upphov till frågor samtal och reflektioner.

”Jag läste boken för en 2- och en 3-åring i stort sett varje kväll under flera veckor. Det blev långa diskussioner om vad de skulle packa och de pekade på de saker de som de själva skulle välja” beskriver en jourhemsförälder inför en familjehemsplacering.

”Barnen tittar i boken, läser och funderar på vad de ska packa även om de inte fick chansen själva när de flyttade, för att flytten blev

bestämd så fort. Vi kan prata om vad de hade velat packa om de fick chansen och om det går att få tag i sakerna i efterhand. Man kan också prata om att det kan se ut så här för några barn men också på ett helt annat sätt” säger en familjehemsförälder.

Att boken är personlig för barnet är betydelsefullt för barnen. ”Det är viktigt för barnen att de har sina namn i böckerna och de har lärt sig att se vems initialer det är, berättar en familjehemsförälder med ett syskonpar på 2 och 4 år placerade hos sig”.

Boken kan ge en bra ingång till att samtala om svåra frågor. ”Det kändes som om pojken blev väldigt lättad när vi läste den. Han blev förtjust i den och pratade oavbrutet. Pojken hade varit väldigt orolig för att behöva flytta från sitt familjehem och blev lugnare efter att socialsekreteraren läst boken och de samtalat om hans situation”.

”Han ställde inte så många frågor men fick bekräftelse på att andra barn också kunde ha det så här”. Igenkänningen är en viktig faktor för barnen. Flera intervjupersoner berättar att barnen knyter an till sig själva och jämför med sin egen situation när de läser boken.

”Jag tror att boken kan fungera ganska långt upp i åldrarna. Det kan nog vara skönt med det lite förenklade språket som inte innehåller så mycket ord”. Vi vuxna pratar och förklarar så mycket ändå konstaterar flera socialsekreterare.

”Den är lättläst och det är jättebra att det är korta meningar, man behöver inte krångla till det. Som familjehem blev vi glatt överraskade att den fanns”

Det är viktigt att den vuxne som läser boken för barnet är medveten om dess generaliseringar och lotsar barnet vidare i tanken. En instruktion till den vuxne föreslås av socialsekreterare och familjehemsföräldrar.

Några av de barn som läst boken har haft ett annat modersmål än svenska, men den tycks ändå ha fungerat. Dock tror en del av intervjupersonerna att det skulle vara en tillgång om boken fanns översatt till ytterligare något språk.

Sammanfattningsvis visar utvärderingen att ”Theo flyttar” tagits emot väl av barnen, barnets socialsekreterare samt jour- och familjehemsföräldrar och att boken uppfyller målet att vara ett stöd i samtal med barnen om vad en placering kan innebära, barnets delaktighet och rättigheter.